

XXXV.

Poznámky o geognostických poměrech zlatonosného  
okrsku Jílovského.

Podává Dr. Jindřich Lad. Barviř v Praze.

(Předloženo dne 11. října 1895.)

Královské zlatohorní město Jílové slynulo před časy, jak známo, velikou hojností zlata, které u něho samého a v jeho blízkém i vzdálenějším okolí dobývalo se dílem rýžováním z písku zlatonosného, dílem kutáním na žilách rudních. Nejvíce kvetlo zde těžení zlata za starodávna, a ještě za věku 13. a 14. Avšak události válečné a rozličné jiné nehody za věku 15. a 16. zasadily tamnímu hornictví smrtelnou ránu a od doby té nemohlo se již nikdy povznésti ku bývalé slávě, třeba že dály se pokusy rozmanité na jeho zvelebení.

Dlouhým časem pustlo bývalé dílo, staré doly a štoly zatopily se vodou, zasypaly se, a kdykoli bylo později pomýšleno obnoviti dolování zdejší, scházelo porozumění znalecké, náležitý kapitál nebo jiné podmínky zdaru.

Ani za správy erární, pokud bylo kutáno ve druhé a třetí čtvrti tohoto století (do roku 1873.), nedocílilo se již žádoucího výsledku. Zejména bylo pracováno od roku 1829. s některými přestávkami až do roku 1864., tedy celkem po 35 let na prorážce od štoly sv. Václavské u řeky Sázavy do dolu Pepřského, vyhloubeného v severní části vsi Studeného, s velikým namaháním a nákladem, až byly zastíženy couky proslaveného jinde Šlojře, ale nebyly uznány za takové, aby skýtaly žádoucí výsledky.

Nyní pak pracuje se poněkud toliko u Bohulib, vesnice to od Jílového přímou čarou asi 3 km na jihozápad vzdálené, ale málo, získaný pak materiál se nespracuje, patrně hledí se spíše udržeti jen kutací právo.

A k tomu již mnoho odborníkův a ještě více zvědavců navštívilo krajinu Jílovskou a zkoumalo zde nebo hledalo. V okolí Jílovském

na značnou dálku jest od starodávna až ku podivu mnoho kopáno a kutáno, ale nepodařilo se novější dobou dosud žádnému učiniti určité, vědecky důvodné návrhy o místech, na kterých aspoň zkoušeti odporučovalo by se s oprávněnou nadějí.

Máme pak o Jílovém zprávy a pojednání novější hlavně v následujících spisech:

- Peithner von Lichtenfels*: Versuch über die Geschichte der böhm. und mähr. Bergwerke. Wien 1780, pag. 124—132.
- Graf Kaspar Sternberg*: Umriss einer Geschichte der böhmischen Bergwerke. I. Band, 2. Abtheilung. Prag 1837, pag. 27—50.
- Johann Grimm*: Über den Goldbergbau zu Eule in Böhmen. Mit einem Kärtchen. Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der k. k. Bergakademien. XIII. Band. Wien 1864, pag. 246—287.
- F. Pošepný*: Das Goldrevier von Eule — Jílová v „Archiv für praktische Geologie. II. Band. Freiberg 1895“, str. 57—133 s mapou, zhotovenou r. 1880. ve měřítku asi 1 : 10.000.
- Emanuel Koliha*: Jílové, král. zlatohorní město. V Praze 1865.
- Franz Babánek*: Kurze Schilderung der neuen Gangaufschlüsse von Eule. Verhandl. der k. k. geol. Reichsanstalt, 1864., pag. 38—40.
- Franz Babánek*: Zur Geschichte des Euler Goldbergbaues. Österr. Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen, 1876., pag. 134—137.
- Franz Babánek*: Zur Kenntniss der Minerale von Eule in Böhmen. Tschermak's Mineralog. Mittheilungen, 1872., pag. 239—242.
- V. v. Zepharovich*: Mineralogisches Lexicon für das Kaiserthum Österreich. I. (1859.), II. (1873.), III. bearb. von *F. Becke*, 1893.
- Josef Kvaňna*: Nerosty království Českého. V Uh. Hradišti 1886.
- Josef Wang*: Důvody pro pokračování v těžbě zlatých dolů Bohulibý-Jílovských. V Praze 1885. S mapou dle J. Grimma, ale tato mapa jest různá od mapy, kterou uveřejnil Grimm ve vlastním pojednání nahoře psaném.
- Prof. *Fr. Štolba*: O chemickém složení samorodého zlata z Jílového. Zprávy z technické laboratoře c. k. české vysoké školy technické. IX. V Praze 1894.
- Prof. *Fr. Štolba* a j.: řeči z debaty o Jílovém v sezení Společnosti pro průmysl chemický v král. Českém dne 3. února 1894. (Časopis pro průmysl chemický, IV. ročník, 1894., str. 159—162.

Sám konal jsem studia ve krajině Jílovské úplně samostatně a to již loni, hlavně pak letos o prázdninách. Ku zkoumání tomu dostal jsem se následujícím způsobem.

Dostal se mi do rukou přede dvěma lety vzorek kyzem bohatý ze štoly neboli prorážky Václavsko-Pepřské ve Studeném u Jílového. Dal jsem zhotoviti z něho tenké výbrusy, a tu jsem seznal, že by zkoumáním petrografickým dalo se souditi o původu kyzů ve vzorku tom se objevujících.

I zajel jsem pětkrát ku Bohulibům a Studenému, vybíral jsem pečlivě na haldách vzorky tavných hornin a couků, studoval jsem jejich tenké výbrusy v mineralogickém ústavu české university a nabyl jsem některých velmi zajímavých resultátův o výskytu kyzů v nich, zejména pak také o výskytu zlatonosných kyzů v dolu Bohulibském.

Zároveň prohlížel jsem bedlivě, co všechno dosud bylo psáno o Jílovém a brzo jsem seznal, že krajina Jílovská dosud daleko není tak vědecky prostudována, jako by zasluhovala. I pomýšlel jsem odebrati se do krajiny té, abych vlastním názorem se přesvědčil, zdali přece studiem petrografickým dalo by se opravdu něco podstatného ve přírodě vyzkoumati o rudonosném okrsku zdejším, jak jsem tušil v laboratoři u pracovního stolku.

Slovutnému universitnímu professoru Dru Karlu Vrbovi, nyní J. Magn. rektoru české university jsem povinen díkem, že doporučením jeho dostalo se mi od sl. komitétu pro přírodovědecký výzkum Čech podpory k uhrazení hotových vydajů na cesty a na broušení četných preparátů.

Obtíže, které naskytovaly se zkoumání mému, byly několikeré.

Jednak nesnadné luštění zdejších otázek, které nedařilo se dosud četným jiným zkoumatelům. Za druhé neschůdnost velké části terrénu. Mně bylo hned po třetí návštěvě Jílovské krajiny jasno, že její studium nutno počíti u samé Sázavy, a tu ční do výše příkré skaliny a stráně přes 30 m vysoké, někde holé, jinde porostlé ostružinami, šípkem, tu i tam přimíseny jsou kopřivy.

A ku takovým obtížím měl jsem po ruce ještě jen mapu (ve měřítku 1 : 25.000), kladívko, kompas, aneroid a kyselinu solnou, na kopání nebo trhání skal nebylo možno ani pomýšleti. Také spis P o š e p n é h o dosud nebyl dotištěn, jehož mapa byla by práci značně usnadnila.

Hodlal jsem dále činiti studia mikroskopická a posléze vydati větší pojednání s přehlednou mapkou okolí Jílovského. Ale předčasné uveřejnění zprávy o zkoumání mém u Jílového v denních listech — kterážto zpráva nepocházela ode mne — nutí mě již dříve sděliti s veřejností přehledně výsledky mého bádání ve přírodě.

V tomto krátkém pojednání mám tudíž čest doporučiti již nyní myšlenky své veřejnosti a dovoluji si vybízeti odborníky neb interesenty ku zkoumání jejich.

Zlatonosný okrsek Jílovský náleží oboru krystalických břidlic, které na východ omezeny jsou žulou, na západě a na severu pak obklíčeny zřetelně sedimentárními světle šedými nebo nazelenalými břidlicemi kambrickými.

Jsou-li krystalické břidlice vlastního okolí Jílovského horninami již původně krystalickými nebo původně klastickými, nebudiž tuto rozhodováno. Jsou to většinou chloritické nebo křemité fyllity a křemence. Směr jejich jest asi SSV—JJZ, úklon pak většinou mají 60 až 70° na VJV. Mám směr i úklon jednotlivých míst prozkoumaných dosti bedlivě a vyznačím je na mapce, o které jsem se prve zmínil.

Fyllity a křemence Jílovské zaujímají značnou prostoru kolem Jílového, jejíž SJ průřez ode vsi Radlíku skrze město Jílové ku mlýnu Žampašskému u Sázavy činí přímou čarou asi 4 $\frac{1}{2}$  km, a tolikéž činí asi ZV průřez její.

Fyllity tyto a křemence dílem neobsahují žádných kyzů v oku patrných, dílem obsahují hojná zrnka a zrna kyzův, a objevil jsem u řeky Sázavy výchozy vrstev kyzem značně bohaté, o nichžto dále se zmíním.

Ve fyllitech a křemencích Jílovských vyskytují se také *místem hojně žíly křemenné*, často se vtroušeným chloritem, žíly to druhotného původu vzhledem ku horninám těm, t. j. pozdější výplně puklin. A tu sluší předem *rozeznávati žíly rudonosné od žil bezrudých neboli hluchých*.

Rozeznávání toto jest velice důležité, a že nebývalo vystiženo, ve krajině té velmi mnoho peněz, práce a naděje bylo zmařeno, jak dosvědčují četné marné pokusy kutací, dosud viditelné. Zde myslívali doposud, poněvadž ryzí zlato ve krajině Jílovské hlavně vyskytuje se ve křemenných nebo na křemenných žilách, že také naopak skoro každá křemenná žíla mohla by slibovati zlato. Ale podobných žil hluchých druhotného původu nalezneme v horninách všude hojnost, tudíž i v okolí Pražském n. p. křemité žíly hlavně v buližnicích, ve křemencích, ve křemitých porfyrech, vůbec v horninách křemenem bohatších, vápencové žíly hlavně ve vápencích, v diabasech atd. v horninách vápníkem bohatších.

V horninách okolí Jílovského vyskytují se *žíly hluché*, t. j. četnějších pyritův a zlata prosté *hlavně ve křemencích a ve křemitých*

*fyllitech, které samy nejeví patrných kyzů, resp. ani jiných hojnějších drobných rud železných, jako magnetitu a titanového železa, pak ve křemitých porfyrech.*

Za to křemence a fyllity kyzonosné neb aspoň se drobnými jinými rudami železnými četnějšími (magnetitem, titanovým železem) obsahují v sobě nejčastěji žíly křemenné kyzonosné, resp. místem i zlatonosné, a tak jest také s proslaveným od starodávna coukem Šlojiřským, Tobolským, Kocourským, Klobásovským, kteréžto jsou však vlastně vždy celými soustavami couků a lze tudíž o těch soustavách couků všeobecně říci, že vyskytují se v kyzonosných nebo částečně také jinými drobnými rudami železnými bohatších břidlicích krystalických.

Poznáním tohoto faktum myslím, že dán jest velký příspěvek ku rozluštění otázky Jílovské.

*Kyzonosnost* křemencův a fyllitův jest však *nestejnoměrna*, místem velmi značna, jinde pak přestává a dále zase začíná. Nestejnoměrnost ta jeví se jak ve vrstvě, tak i do hloubky. Možná, že se zjevem takové nestejnoměrnosti souvisí i ten zjev, že zlatonosnost couků bývá také nestejnoměrna.

První otázkou jest, zdali proslavené žíly kyzo- a zlatonosné v břidličnatých horninách Jílovských se vyskytující jsou opravdu původu vůči hornině druhotného neboli pozdějšího.

K otázce té přisvědčuji, že jsou původu druhotného. Prohlížíme-li staré haldy Šlojiřské, Tobolské a jiné, nalezneme, že sice žíly ty velmi často zachovávají směr i úklon břidlic těch, ale nezřídka mají také úklon jiný, ostatně směr celkem buď zase zachovávajíce nebo se od něho odchyľující. Zvláště odchylný směr ode směru břidlic jeví dlouhý zlatonosný couk v Halířích JV od Jílového, který lze sledovati po třech stráních za sebou. Druhý důvod pro druhotnost žil takových jest důvod látkový: objevuje se na příklad značně mnoho vápence na žíle, v hornině samé pak ani když zvětrala vápenec se kyselínou nedá dokázati.<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Poněvadž vápenec kzy na coucích těch místem provázející nejeví ani stopy síranů, zejména ani sádrovce (ani anhydritu), mám za to, že kzy a zlato couků krajiny Jílovské sráženy byly vodami sírovodík obsahujícími a nevznikaly tam kzy snad nějakou redukcí ze sulfatů železa. Když jsem ku slabě kyselému roztoku vápence v kyselině solné přidal něco málo roztoku zelené skalice ve vodě, vylučovaly se vždy brzo pod mikroskopem jehlice sádrovcové. — Sírovodík pozoroval jsem v pitné vodě Jílovské, a bude záhodno původ jeho a význam dále zkoumati. Druhotný kyz železný usazuje se n. př. také ve Studeném ve křemitém porfyru poblíže couku sv. Vojtěšského, druhotné arsenopyrity našel jsem na puklinkách jiného (žilnatého) porfyru nedaleko Žampašské hospody na

Nastává otázka: jaká toho jest příčina, že velký počet rudních žil zachovává aspoň přibližně směr břidlic Jílovských? Jsou-li pak břidlice Jílovské právě takovým způsobem hojně rozpukány? A tu mohu dáti odpověď, že břidlice Jílovské právě takovým způsobem, t. j. přibližně aspoň dle směru, částečně pak i dle úklonu svého jsou nebo byly hojně rozpukány a důkazem rozpukání takového jsou také rovnoběžné ku jich směru pruhy křemitého porfyru, které v nich dají se sledovati, pruhy to zřetelně pozdějšího vzniku nežli jsou břidlice samy, neboť jeví místem povahu zřetelně intrusivní.

A právě přítomnost těchto rovnoběžných pruhů křemitého porfyru jest předuležita také ještě pro ocenění třetí otázky, *zda-li rudonosné žíly Jílovské jdou do hloubky*.

Křemitý porfyr jest horninou vyvělou z hloubek zemských, i jdou tudíž nebo šly pukliny hornin, jimiž procházejí, aspoň na některých místech nepochybně také do velikých hloubek zemských, jinak by byl nemohl porfyr jimi vyvřítí nahoru.

Jdou-li však i Jílovské břidlice samy do značných hloubek? *Nepochybně* jdou, známkou toho jest úklon jejich většinou příkrý, činící často 60—70° na VJV, tudíž do hloubky. Ale pravím hnedle napřed, aby se nezdálo, že přeháním snad líčením svým, že budu mluvit o hloubce rudonosné hlavně jen potud, pokud byla u řeky Sázavy sledována, totiž jednak v hloubce jdoucí ku hladině Sázavy, kam ji každý sledovati může, a pak v hloubce, do které staří přišli na „couku“ Vácslavském a Kocourském, kdežto dle Aloisa Mayera (v hr. Sternberga díle na str. 29.) bylo pracováno 50 sáhů pod hladinu Sázavy. Pokládám-li hloubku tu za hloubku plochou, činí to kolmé hloubky při jen prostředním úklonu přes 35 sáhů čili přes 66 *m*.

Hladina řeky Sázavy má dle vojenských měření nadmořskou výšku u Kamenného přívozu na východě 220 *m*, u Pikovického mlýna na západě 203 *m*, tudíž proložíme-li hodnoty pro místa ležící mezi body těmi, máme nadmořskou výšku pro mlýn Žampašský asi 217 *m*, pro ohyb Sázavy jižně od vesnice Luk 212 *m*, pro ústí Bohulibského potoka do Sázavy 208 *m*.

V samém niveau Sázavy dokazuje zlatonosnost každému „couk“ Vácslavský. Dále byl zde zlatonosný couk Marie Teresie, po němžto byla dělána štola. Dosti blízko ku niveau Sázavy jeví i Šlojír ve Studeném ve prorážce hojně kyzonosné druhotné žíly křemenné a vápencové.

kraji lesa po pravé straně potoka Boreckého. Vápenná voda vyvěrá pod ústím potoka Bohulibského ve stráni nad Sázavou.

A vezmeme-li i jen hladinu Sázavy za měřítko, a srovnáme-li s ní hloubku proslulého Rotlevova dolu u Jílového jako zástupce starých, zlatem bohatých dolů tamějších, seznáme, že staří u Jílového daleko nedosáhli niveau Sázavy. Rotlevův důl měl r. 1763. dle zprávy Grimmem v jeho pojednání na str. 262. uveřejněné 69° víd. ploché hloubky. To činilo by při úklonu prostředně velkém asi 91 *m* kolmé hloubky jakožto minimum a pro úklon 80°, který jsem pozoroval na břidlicích blízko dolu toho, činilo by to jakožto maximum 128 *m* kolmé hloubky. Nadmořská výška povrchu Rotlevova dolu činí asi 400 *m*, výška nadmořská Sázavy u Žampachu asi 217 *m*, rozdíl k vodě tedy 183 *m*. Zbývá tudíž ku hladině Sázavy pracovati při nejmenším na 55 *m* kolmé hloubky, a ku hloubce dosažené v couku sv. Václavském přes 120 *m* kolmé hloubky.

Na Radlíku bylo dle Alojsa Mayera (v hr. Sternberga Umrise etc. 29.) pracováno na 90 sáhů hloubky ve zlatonosném kamení „couku“ Šlojírského. Dle komisi relace ze 17. století (Grimm str. 263., srvn. hr. Sternberga str. 41.) byla to plochá hloubka, úklon byl prý 40° ku východu, tedy kolmá hloubka dosažená = 59 s. víd. = 110 *m*. Na Radlíku čítají nad mořem výšku asi 420 *m*, na Sázavě u Žampachu lze přijati 217 *m* nadm. výšky, činí tudíž výška Radlíku nad hladinou Sázavy asi 203 *m*, pročež zbývá pracovati asi 93 *m* jen ku hladině řeky Sázavy čili asi 159 *m* ku zlatonosné hloubce, dosažené v couku Václavském.

Největší hloubku, ve které by pukliny a tudíž i žíly rudní se vyskytovaly, bude hledati v kyzonosných vrstvách zajisté nejlépe na těch místech, kde patrný jsou staré dislokace, dynamicky způsobené ohyb vrstev, blízkost mocnějších žil eruptivního porfyru.

Dynamicky způsobené ohyb vrstev a zároveň zlatonosnost vyskytuje se zřetelně u samého Jílového, pak v Tobolských vrstvách na kopci sv. Anny (kterýž Pošepný na své mapě nazývá Klobáským vrchem) a u vesnice Luk.

Jak s blízkostí mocných žil eruptivního porfyru taktéž souvisí výskyt zlatonosných couků, lze viděti ovšem také na těchže místech, neboť pukliny vyplňuje tam také částečně porfyr, ale nejzřetelněji u Radlíku SSV, kde velmi silná žíla křemitého porfyru napříč prostupuje vrstvami zdejšími. A tu v jednom úhlu křižujících se směrů Šlojírských vrstev a porfyru t. j. v úhlu západním jest pracováno velmi mnoho, nepochybně měli zde časem značný výtěžek zlata (zde dle listinných zpráv i „bílé zlato“ místem se vyskytovalo = snad platina, jak někteří se domnívají). Ve druhém vrcholovém

úhlu obou směrů, t. j. v úhlu východním pracováno jest poměrně mnohem méně, a poněvadž tektonické poměry jsou analogické, mám za pravděpodobné, že by i v tomto druhém úhlu, t. j. za novou pražskou cestou na východ mohl se s důvodem očekávati nález zlata a zlatých rud do hloubky velké, čili mohlo se pokračovati na dílech starých do hloubky.

PEITHNER z LICHTENFELSU poznamenává na str. 127. svého díla, že nejvíce zlatonosných rud v okrsku Jílovském vyskytuje se ve hloubce 20—30 sáhů pod povrchem. Pak prý následuje nedostatek rud, ale hlouběji opět ušlechtilosti (t. j. zlatonosnosti) že přibývá.

Zde mohlo by se vážně namítnouti, že nákladný pokus, učiněný erárem v dolu Pepřském a v prorážce Václavsko—Pepřské zklamal, ač účelem obojího podniku bylo dostatí se na dolejší části proslulého Šlojíře.

K tomu však poznamenávám následující:

1. Zdá se mi, že nebylo zde kutáno dosud v celé šířce Šlojířských vrstev, jestli vůbec na tom místě Šlojířské vrstvy jsou celé zachovány v původní poloze. Poznal jsem, že ve východní straně Studeneckého údolí křemitý porfyr mnoho změnil a sice právě směrem údolí Studeneckého přeřízl vrstvy Tobolské, že přestávají a teprve za porfyrem opět se objevují. I není nemožno, že také ve Šlojířských vrstvách vyskytují se přetržení nebo pošunutí, kteráž dala by se vystihnouti toliko delším podrobným studiem. Faktum jest, že na př. na „mokřém Šlojíři“ vrstvy červenavé jsou zohybány až ztrácejí se.

2. Prorážka ku dolu Pepřskému proto tak dlouho trvala, a byla tak nákladna, poněvadž jde velmi tvrdými horninami. Kdyby bylo tenkrát napadlo někomu prostudovati napřed, jakými horninami bude se museti prorážka bráti, byl by to mohl snadno učiniti u řeky Sázavy a pak ve strži potoka ve Studeném, a možná, že by byli jinak se rozmyslili. Arciť doufali také prorážkou tou zastihnouti před Šlojířem nějaké větší rudonosné couky, neboť na západní straně údolí Studeného viděli také staré haldy. Ale nehledíme-li k tomu, že by to byla zajisté jen velmi příznivá náhoda, kdyby právě byli zastihli pouhou štolou jiné větší rudonosné žíly, lze konstatovati, že by byla důvodná naděje na zasažení prorážkou tou hlavně jen vrstev, které pokládám za Klobásovské. Neboť na coucích vrstev Kocourských bylo pracováno již dávno před tím a zlatonosný couk Vojtěšský byl ve křemitém porfyru, ve kterém couky objevují se jen někdy, jestli totiž křemitý porfyr právě také v sousedstvu rudonosného zdroje byl rozpuštěn, jak o tom jsem konal studia zvláštní.



O Klobásovských vrstvách pokud se týče prorážky nemám ještě úsudek. Co pak prorážkou zastihli kyzem bohatý couk, kyzy couku toho jsou zlatonosny, jakož dokázal prof. ŠTOLBA.

3. Vůbec pokládám na mnohých místech, zvláště pak na kopci sv. Anny Tobolské vrstvy za nejbohatší. Šlojíř na vrchu sv. Anny sotva byl tak bohat, aby obsahoval zlata tolik, jako na př. u samého Jílového. Haldy Tobolské jsou na vrchu sv. Anny daleko větší nežli haldy Šlojířské, ba tyto jsou zde poměrně malé. Že Šlojíř vůbec nabyl větší pověsti nežli Tobola, sluší přičísti rozsáhlým dílům v Jílovém a na Radlíku ve vrstvách Šlojířových vykutáním, a mimo to, jak myslím, také jeho zajímavému pojmenování a pověsti s ním spojené. Skoro by se mi zdálo na paralysování pověstného jména „Šlojíř“ jmenovati vrstvy Tobolské v celém rozsahu, jaký lze dnes sledovati, spíše vrstvami Rotlevovými dle někdy velmi bohatého a jménem také pověstného dolu Rotlevova u Jílového, který jest vyhlouben v oněch vrstvách.

Ale jsou u Jílového místa s povrchu ještě netknutá, kde s velikou pravděpodobností, ba dle mínění mého téměř s jistotou lze očekávati nález zlata a zlatonosných kyzů.

Staré veliké haldy činívají u Jílového a u Radlíku dlouhé souvislé řady, jdou za sebou velmi blízko. Velikost hald těch jest jistotným důkazem, že na dolech, kterým náleží, pracovalo se na zlato a sice s užitkem. Souvislé řady jejich jdou pak směrem vrstev a označují, že vrstvy jejich u Jílového a u Radlíku jsou nebo byly dosti souvisle zlatonosny. Obojí známky tyto jsou důležitým kriteriem, dle kterého lze hledati i na místech dosud netknutých: třeba jíti po směru zlatonosných vrstev a vyhledávati z nich místa taková, která by ležela poblíže míst dle zkušenosti zlatem bohatých, t. j. poblíže zlatonosných pramenů, a kde zároveň dala by se očekávati přítomnost starých puklin do hloubky.

Pozorujme nejprve vrstvy couků Šlojířových.<sup>1)</sup>

Horninou vrstev s couky Šlojířovými jsou červenavé křemence a červenavé křemité fyllity, obsahující značně vtroušených zrnek pyritu nebo jiných práškovitých rud železných. Někdy jsou vrstvy ty bělavé nebo slabě nazelenalé, ale větráním červenají. Ve vrstvách těchto bylo kutáno na zlato, pokud ze zachovaných zpráv lze souditi,

<sup>1)</sup> Pošepný na mapě své neprávem nerozeznává hald Šlojířských od hald Tobolských a pravé haldy Šlojířské na vrchu sv. Anny spojuje se Klobásovskými.

s velikým úspěchem SZ u Jílového, u Radlíku, na západ od Studeného na Panském vrchu. Dosud známá délka vrstev Šlojířových činí asi 5 km. Podařilo mi se však nalézt, že za starodávna bylo na těch vrstvách dále pracováno a sice opět v souvislosti na 2 km za Radlík až skoro ku vsi Psárům: po celé čáře nalezneme ještě haldy za haldou, dolík za dolíkem v těchže vrstvách. Nález ten jest tím důležit, že potvrzuje souvislost, nepřetržitost zlatonosnosti vrstev na délku tak velikou, nehledě ani k tomu, co jinde pravím, že z dobrého důvodu zvláště poblíže Radlíku mohlo by býti staré dílo pravděpodobně s výhodou prohloubeno.

Na JJZ nalezl jsem dále pokračování vrstev Šlojířových u Sázavy na pravém břehu blízko za štolou Marie Terezie jakožto vrstvy křemenců přes 50 kroků široké, místem na bělavé pyrity značně bohaté. Nejbohatší na kyzy pruh bílých vrstev křemencových dal se tu zjistiti na šířku 10 m a výšku 10 m, kterýž obsahuje pyritu značně více nežli  $\frac{1}{5}$  celé hmoty dle objemu, v zrnech a krystalech od velikosti tečky do velikosti přes  $\frac{1}{2}$  cm. Ačkoli mají barvu nápadně bělavou, nenalezl jsem ve zkoušených vzorcích arsenu ani na uhlí ani v baniče.

Nález východu Šlojířových vrstev u Sázavy má velikou důležitost.

Nepodařilo mi se nalézt v něm zlata ryzího, ale máme tu přírodou učiněný průřez vrstvami Šlojíře, a sice blízko nad Sázavou, který snadno dá se studovati, který také objevuje, jak rudonosnost vrstev jest místní, na místě některém hojnost rudy, jinde málo, a dále zase jest jí více. Snad úkaz ten podmiňuje i nestejnomyernost rudonosnosti couků ve vrstvách takových se vyskytujících.

Tento východ Šlojíře byl hledán ode dávna, ale doposud mylně a tudíž marně. S velikým nákladem dělali také zbytečně dlouhý příkop nade vsí Lukami netušivše, že vrstvy Šlojířské na Panském (nebo-li dle mapy Pošepného Česenském) vrchu byly porfyrem zahrnuty!

Ve výchozech vrstev Šlojířových nebylo dosud ani tekuto kladivem jiným, a přece byla by odtud nejpřirozenější cesta přijíti pod část blízkých starých zlatonosných dolů ve vsi Lukách, ode dávna již zasypaných, a možná, že by se tam dalo pracovati se zdarem, neboť díla Lucká byla dosti značná, tudíž nepochybně zlatonosná, třeba že hladiny Sázavy sotva dosáhla, sice byly by doly musily býti hluboké na 130 m kolmé hloubky. Mezi doly těmi a výchozy vrstev u Sázavy není aspoň svrchu pracováno, vrstvy opět jsou pokryty ná-

plavem, a doleji blíže řeky také není pracováno, ačkoli by i kyzy při nejmenším značnou část nákladu mohly hraditi. Ostatně zbývá zkoumati, nejsou-li místem kyzy ty snad také zlatonosny.

Na blízku výchozu Šlojíře jest stará erární štola Marie Teresie ve chloritických křemencích křemítych fyllitech, která šla částečně po zlatonosné žíle křemenné (s akcess. chloritem a vápencem) a dostihla Šlojíře za vsí Lukami, ale nebylo možno pracovati na něm rozsáhlejší měrou pro rozličné veliké překážky, pročež odhodlal se erár natrefiti Šlojířských vrstev ve Studeném jednak dolem Pepřským, jednak nákladnou prorážkou Václavsko-Pepřskou, o nížto zmínil jsem se nahoře.

Jest-li však vrstvy Šlojířových couků mohl jsem sledovati takto celkem na 8 *km* délky, zdálo se býti hnedle pravděpodobno, že pokračují za řeku Sázavu, a že zlatonosné couky i za řekou Sázavou pokračují. A opravdu i tam vrstvy Šlojířské lze spatřiti, pokračují za řeku podobně jako všechny ostatní vrstvy zdejší a také lze tam viděti u nich staré dílo, které zbývá studovati.

Položíme-li pak pravidko směrem od Radlíku na Jílové ke vsi Lukám a na Štěchovice, kde dříve též zlato nacházeli, natrefíme až i Knín, staré zlatohorní město české, i jest pravděpodobno z důvodu směru vrstev, výskytu zlata a výskytu dislokací, souvisivších s vystoupením porfyru, že i mezi Sázavou a Knínem bude lze určití místa, kde by se dalo kutati na zlato nebo na zlaté rudy. Čára od Jílového do Knína jest dlouhá na 19 *km*, ode Psár do Knína pak na 23 *km*.

Ve Kníně byl jsem o minulých svátcích Svatodušních. Prohlídka petrografické povahy tamějších starých štol objevila mi některé shody s poměry Jílovskými a byla mi také jednou pohnutkou, že jsem si umínil krajinu Jílovskou podrobně prostudovati a odtud pokračovati až do krajiny Knínské.

Naprosto pak nesouhlasím s myšlénkou Konstantina v. Beusta o nějaké jiné celkové příslušnosti rudních žil Jílovských. Tento v jinak velmi zajímavém pojednání svém o třech rovnoběžných čarách hlavních pásem rudních žil v Cislajtánii — kteréžto čáry měly by asi směr magnetického meridianu (Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt, Wien, 1872, XXII., pag. 144.) — praví, že by Jílové mohlo snad náležeti prostřední čáře, kterouž myslí si jíti kolem Roztok blíže Ústí nad Labem na Prahu a k Táboru.<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Nemohu zamlčeti nápadný zjev, který dále jsem pozoroval již loni, prodloužíme-li směr Jílové-Knín, že zastihneme přes zlatonosnou Otavu na jihozápadu zlatonosné kdysi okolí Sušické, kdež nedaleko na jih máme i zlatohorní

Jiné pásmo zlatonosných couků jest pásmo Tobolské, vyskytující se v zelených chloritických fyllitech a zelených nebo zelenavých chloritických křemencích. Na vrchu sv. Anny jdou po severozápadní straně vrchole, kdežto vrstvy Šlojiřské jdou něco jižněji. Vrstvy tyto jsou poměrně velmi bohaty drobným pyritem a soudím podle velikosti hald starého díla u Jílového, u Studeného a u Luk, že byly tuto daleko bohatší na zlato nežli vrstvy Šlojiřské. Také Peithner na straně 128. své knihy píše o nich, že díla na nich jsou starší nežli na Šlojiři. Dle starých zpráv bývaly couky Tobolské neobyčejně bohaty na zlato, třeba že snad jen velmi opatrně můžeme přijati zprávy Hájkovy a zprávu Balbínovu v jeho Miscellaneích, že r. 946 jen v jednom roce bylo získáno zlata na 100.000 hřiven (talenta), a že pověstný důl jeden dal zlata za jeden rok za několik milionů zlatých nynější měny. Podobně zní nám jaksi neuvěřitelně zpráva o centech „samorostlého“ zlata v dolu Chvojenském.

Větráním vrstvy Tobolské nabývají barvy skoro trávozelené. Kzyzy mají barvu slabě nažloutlou a větráním stávají se zlatožlutými. Ani když zvětraly vrstvy tyto, kdekoli jsem zkoušel, neobsahovaly vápence a nešuměly tudíž s kyselinou. Zlatonosné couky v nich jsou opět zvláštní výplně puklin, druhotné to žíly křemene s pyritem, zlatem, chloritem a místem i s vápencem.

Pásmo toto sledoval jsem opět až ku řece Sázavě a zde nalezl jsem východy vrstev těch proti ústí potoka Třepšínského. Vrstvy Tobolské jsou i tam přes 50 kroků široké a mají místem značně mnohopyritu, značně více nežli desátý díl hmoty své. Skály jejich vyčnívají nad hladinu Sázavy asi na 30 m. Odtud opět bylo by tuším záhodno dostatí se pod staré doly Lucké, a jest velmi pravděpodobno, že by se poměrně snadným odvodněním starých zatopených dolů dalo s úspěchem pokračovati na starém díle, ba i mezi Sázavou a Lukami naléztí bohatá místa dosud netknutá.

Volil pak bych vrstvy tyto *dríve* nežli vrstvy Šlojiřské.

Mezi Lukami a výchozem jak vrstev Šlojiřských tak i vrstev Tobolských jest nahoře půda naplavená, ze které nevyčnívají vrstvy

---

město Kašperské Hory, a na severovýchodu Cech zastihneme Trutnovskou krajinu, kdež v okolí také zlato se vyskytlo na několika místech. Význam takové čáry, jdoucí aspoň jihozáp. částí Cech — ne-li dále ještě do Bavor — nebudiž prozatím rozebírán, platil by hlavně pro území krystalických břidlic. Toliko budiž podotčeno, potvrdila-li by se dalším studiem také vědecky souvislost nalezišť zlata v Čechách, připadajících do té čáry, že by faktum takové mohlo míti nemalou důležitost po několika stránkách.

ty, a kde nevyčnivaly žíly křemene, tam staří nekutali ve krajině zdejší. Ta mezera není prohledána. Naproti pak na levém břehu Sázavy bylo prý se zdarem rýžováno na zlato, pročež bude podrobně zkoušeti vrstvy ty také na zlatonosnost kyzů jejich.

Na Šlojfrských a Tobolských vrstvách za Jílovým směrem ku Radlíku jest však pracováno sice v souvislosti ale jen částečně. Že bylo pracováno v souvislosti, dokazují velké haldy, jdoucí jedna za druhou. Tak velkých hald staří by nebyli dělali, kdyby byly neměli zlata. Zlatonosnost vrstev jak Šlojfrských tak i Tobolských jest před Jílovým, v Jílovém a za Jílovým nepřetržita, podobně u Radlíku a odtud ku Psárům. *Jen mezi posledními haldami S u Jílového (které na mapě Pošepného slovou Mikulášské) a Radlíkem jest vynechána prostora přes půl kilometru jak na Šlojfrě tak na Tobole ode svrchu úplně a není žádné známky, že by tudy snad spodem šly štoly.*

Řada hald široká na 50 kroků přestává najednou.

A proč jest vynechána prostora ta? Vrstvy jsou přikryty náplavem a nevykukuje tam žádný couk do výšky.

Staří tušili, že i zde bylo by záhodno hledati, proto mezi posledními velkými haldami Jílovskými a mezi Radlíkem vykopali dlouhý příkop, ale — mimo čáru vrstev Šlojfrských a Tobolských: měřili dle hald, ale nerozeznávali, jakým řadám vlastně haldy náležejí. A víra jejich plynoucí ze zkušenosti na jiných místech okolí zdejšího nabyté, byla tak pevná, že odhodlali se kopati jiný příkop, hlubší a širší, ale místo co měli jej kopati na východní stranu, kopali jej na západ, a ovšem opět nenalezli ničeho — podobně jako když hledali Šlojfr na Panském vrchu nad Lukami zase tuze na východ.

*Zde na této prostoře mezi Radlíkem a posledními haldami Jílovskými jak Šlojfrskými tak i Tobolskými mám dle známek nahoře řečených za to, že by se mohlo objeviti značné množství zlata nebo zlatonosných rud. Blízkost porfyru křemitého jak směrem ku Jílovému tak i směrem ku Radlíku činí pravděpodobno, že mohly by se zde vyskytovat staré pukliny, rudními žilami později naplněné.*

Mimo to se podobá, že i v samém sousedství nejbohatších za starodávna dolů: JJZ před Jílovým na Šlojfrě jest dosud málo pracováno, třeba že štoly zde byly, ústící blíže pravého břehu Jílovského potoka, zejména však zdá se, že u samého Jílového SSV na západní části vrstev Tobolských také by se dalo poněkud pracovati se shora, neboť vrstvy ty jsou částečně zakryty náplavem. Zdají pak se novější dobou SSV u Jílového v zářezu cesty prokukovati vrstvy Tobolským

podobné. Kutati na místě tom se shora dalo by se ovšem odporučovati teprve po dalších úvahách na místě samém.

Třetí hlavní pásmo zlatonosných couků jest pásmo Klobásovské a čtvrté hlavní pásmo pásmo Kocourské.

Obojí pásma couků jsou opět omezena na určité vrstvy. Svědectvím toho jest jednak zachování povahy obojích hornin po celé délce každého pásma, jednak i úplné zachování směru vrstev.

Klobásovské couky vyskytují se ve tmavěšedých, poněkud modravých křemitých fyllitech kyzonosných. Kocourské couky v zelenavé popelavých kyzonosných fyllitech.

Mezi Jílovým a Studeným jdou obojí vrstvy rovnoběžně s vrstvami Šlojířskými, Klobásovské jsou od Šlojířských vzdáleny na vrchu sv. Anny asi 200 kroků na JV, a tolikéž asi vzdáleny jsou tam na JV vrstvy Kocourské od Klobásovských vrstev.

Pracováno jest na Klobásovských vrstvách od táhlého hřbetu vrchu sv. Anny až ku Jílovému a pravděpodobně i v Jílovém samém. Na vrstvách Kocourských jest pracováno od řeky Sázavy až do Jílového délkou asi  $2\frac{1}{2}$  km. Za Jílovým SV jest v pokračování směru Kocourských vrstev dle mapy Pošepného hnána erární štola délkou něco přes  $\frac{1}{2}$  km, ale v severní části své, jak soudím, již mimo pásmo to na východ.

Celkem lze říci, že za Jílovým na SSV ku Radlíku na vrstvách Klobásovských a Kocourských není pracováno. Proč není pracováno? — Jsou opět přikryty náplavem. Poloha jejich dá se určití dosti dobře dle některých malých výběžků v zářezech cest prokukujících: jdou východně od silnice Jílovsko-Radlické dosti blízko, na východ jsou omezeny porfyrem křemitým, zde onde v poli prokmitajícím, míří za Radlický dvůr a mohly by býti při vytrvalosti ne právě přílišné kopáním nalezeny.

Před Jílovým JZ jsou haldy na nich vykopané veliké a činí souvislé řady: jedna velká halda jde za druhou. Jest to důkazem, že vrstvy tyto jsou resp. byly u Jílového zlatonosny a sice v souvislosti.

Jdou-li za Jílovým na severní straně zlatonosné velké haldy (Mikulášské haldy dle mapy Pošepného) ještě značně daleko, není pochybnosti, že aspoň tak daleko bylo by lze s prospěchem kutati také na těchto vrstvách, pravděpodobně však snad až ku Radlíku samému.

Křemitý porfyr, vyskytující se na východ od nich, dává naději na přítomnost starých puklin, vyplněných rudními žilami.

*Tudíž bych nejprve doporučoval kutati na vrstvách zlatonosných u Jílového :*

1. mezi Jílovým a Radlíkem na části vrstev Tobolských a Šlojířských ode svrchu dosud netknuté,

2. na pokračování Kocourských a Klobásovských vrstev za Jílovým,

3. prohloubiti staré jistotně dříve zlatem bohaté doly na Tobolských a Šlojířských vrstvách u Jílového (nejdříve na Tobolských), a to aspoň na hloubku kutáním dokázané zlatonosnosti „couku“ Vácslavského, t. j. na 66 *m* pod niveau Sázavy,

4. prohloubiti podobně řadu Radlických dolů na východ od Pražské nové silnice v lese se táhnoucí, pokud jsou poblíže porfyru čili pokud důvodně lze říci, že mohou obsahovati do hloubky pukliny žilami rudnými naplněné, a sice vyhloubiti je prozatím aspoň do podobné hloubky, jako ve případě předešlém, t. j. aspoň na 66 *m* pod niveau Sázavy.

Eventuelně pak, to jest po dalších úvahách na místě samém, doporučoval bych kutati :

1. aspoň na Tobolských vrstvách, na části u města, jak se podobá, dosud netknuté,

2. od ústí Tobolských vrstev u Sázavy po těchto vrstvách ke vsi Lukám, podobně od ústí Šlojířských vrstev u Sázavy po těchto vrstvách ke vsi Lukám.

Ale mimo výsledky tuto uvedené podařilo se mi naléztí také pokračování zlatonosné horniny Bohulibské, kterou již z jara letošního roku jsem i mikroskopicky byl prozkoumal. Jest to hornina eruptivní, *biotitický diorit* se *druhotnými* žilami křemennými, kteréžto žíly obsahují zlatonosné kyzy a zlato ryzí. Podařilo se mi naléztí, že hornina tato není omezena jen na Bohuliby, nýbrž že táhne se odtud na SSV až na návrší „U obrázku“ západně od Jílového a JJZ až ku Sázavě, tedy délkou přes 2 km.

Jakožto hornina eruptivní jde diorit Bohulibský nepochybně na některých místech do hloubky, to rozumí se již samo sebou, jakmile víme, že jest eruptivní. Ale jest také, pokud se dá pozorovati, celou délkou zlatonosna. Byloť na ní od starodávna pracováno na zlato „U obrázku,“ kdež jest řada starých hald (Ostřetínských hald dle mapy *Pošepného*) v lese ukrytá, opět jedna halda jde v řadě za druhou. V jedné haldě nalezl jsem i starodávný hornický plechový kahanec, důkaz to, že doly nebyly zde jen povrchní. Příslušnost hald těchto ku Bohulibským tušil již *Pošepný* (srovn. str. 67. a 70. spisu jeho) dle směru jejich řady, ale příčiny souvislosti nevyzkoumal.

Než hloubky velké doly „U obrázku“ nedosáhly, ani daleko ne té hloubky, ve které u Bohulib zlato se vyskytuje v dolu sv. Anny. Přirovnáním nadmořské výšky místa „U obrázku“ s hořejším ústím dolu sv. Anny v Bohulibech uvidíme, že místo „U obrázku“ leží nejméně o 80 *m* výše, nynější hloubka dolu sv. Anny v Bohulibech činí přes 30 *m*, tedy sahá zlatonosná hloubka horniny „U obrázku“ jenom dle toho již do více nežli 110 *m* pod povrch.

A že biotitický diorit Bohulibský jest i za Bohuliby skoro ku Sázavě zlatonosný, dokazují opět četné dolíky a haldy, jdoucí nepřetržitou řadou, ve kterýchž haldách nalezneme zbytky rudních žil, a na jednom místě ve „štolce Černého“ blíže Sázavy bylo kutáno na zlato ještě za paměti nynějších obyvatelů Bohulib.

Tato štolka Černého leží však asi o 140 *m* níže nežli povrch „U obrázku“, tedy patrná zlatonosnost jde „U obrázku“ alespoň 140 *m* do hloubky. Další studium poměrů mezi porfyrem, dioritem Bohulibským, puklinami a couky zlatonosnými zejména u Bohulib bude moci rozřešiti otázku, zdali jest důvodna naděje v dioritu Bohulibském na výskyt couků do hloubek ještě značně větších.

Hnedle svrchem tudíž u horniny Bohulibské, pokud vůbec vystupuje na povrch, jsou dva zjevy zřejmy:

1. že zlatonosnost „U obrázku“ sahá alespoň do hloubky 140 *m*, výskyt zlatonosných couků u sv. Anny vzhledem ke štolce Černého nepochybně alespoň do 60 *m* hloubky.

2. že zlatonosnost jest *celkem* souvislá.

Jest arci nápadno, že nebylo pracováno ani „U obrázku“ ani JJZ od Bohulib do větší hloubky. Tu však nalezneme vysvětlení studiem povahy zlatonosných couků Bohulibských v dolu sv. Anny a na štolce Černého. Ty couky mívají rozličný směr a ne bývají, pokud jsou širší, příliš dlouhy, nýbrž, jak lze viděti, místem šířka jejich přestává, couk se zúží a dá se nepadno sledovati, avšak kutá-li se v hornině trochu dále, naleznou se jiné větve couků zlatonosných. Nepochybně však staří přestávali, jakmile jimi nalezený zlatonosný couk zdánlivě došel; tu začali kutati hnedle na couku sousedním. Zkušenosti právě vyslovené neměli, aby byli hledali v hornině hlouběji a našli opět couky nové.

Ale přece značná část celé žíly dioritové mezi Obrázkem a Bohuliby jest netknuta, není na ní kutáno ani ve svrchu. Proč asi? — jest opět přikryta náplavem, a nevykukují z náplavu žádné couky, které by staří byli spatřili! Mně však podařilo se přece, třeba jen malé sledy horniny té konstatovati na povrchu dle kamenů v ornici



roztroušených a zejména vyčnívá něco horniny té na západním úbočí vyvýšeniny „Čihadla“, zcela v čáře od „Obrázku“ ku Bohulibům. Všude jest hornina ta provázena porfyrem křemitým, který vyčnívá i tam, kde hornina jest přikryta náplavem, a dokazuje i tam jsoucnost bývalých puklin téhož směru.

Část zlatonosné horniny Bohulibské náplavem zakrytá jest dlouhá téměř 1 km.

Mimo to jest dosti možno, že staří „U obrázku“ ani celého horizontu horniny neprobrali, nýbrž část horniny že přikryli haldami, ta otázka dala by se rozluštití jen kopáním, arci velmi snadno.

Pokud se týče jiných hornin, někdy také křemitý porfyr mívá zlatonosné couky, ale skoro jen výminkou, t. j. jen málokdy a jenom na některých místech. Takovým coukem zlatonosným ze křemitého porfyru jest na příklad bývalý couk Vojtěšský ve Studeném. Ponejvíce porfyr křemitý obsahuje žíly křemenné rudami chudé nebo bezrudé, a poslednějšimi bylo již mnoho lidí sklamáno ve svých nadějích.

Bývají pak i ve křemitém porfyru žíly rudonosné druhotného původu, jak jsem se přesvědčil zkoumáním mikroskopickým. Jsouli pak rudonosné couky v porfyru tom původu druhotného, jest odůvodněno hledati ve blízkosti zlatonosného couku Vojtěšského místa, která by jevila na př. aspoň podobné přibývání druhotných kyzův na starých puklinách a doufám, že dalším studiem bude ještě lze ve Studeném v porfyru křemitém nalézti nějaký couk dle podobných známek.

Žula okolí Jílovského neobsahuje rudních žil, ani v sousedství břidlic čili na kontaktu jejím nevyskytují se rudní žíly. V zelenokamových žilách, východně od Bohulib vystupujících *bylo* na druhotných žilách křemenných zlato hledáno, ale nevím, zdali bylo také nalezeno.

V žile minety nedaleko Žampašské hospody se vyskytující a v kusech minety roztroušených v poli SZ od Jílového nespatriil jsem rudních žil. Také krystalický vápenec, prokukující na polích v jižní části „Boží skály“ u Jílového nemá žil rudních.

Ale ještě jsou některé věci ve krajině Jílovské, o nichžto bylo by záhodno přemýšleti.

Jest zejména poblíže města Jílového značný počet hald z dolů zlatonosných, které nejsou náležitě zpracovány. Na některých místech jest sice viděti, že staří některou dobou i kzyz pražili a rudy tavili,

nalezneť na některých haldách škváry bochánkům podobné, ale na jiných místech zůstaly kyzý úplně nezužitkovány, ačkoli jsou zlatonosny. Zlatonosnosť kyzů z haldy Rotlevovy byla dokázána zkouškami chemickými, jak mi bylo tvrzeno, ale dá se také vůbec tušiti aspoň pro ty kyzý, které vyskytovaly se ve blízkosti ryzího zlata. Také jest zaznamenáno, že propíráním starých hald některých získávalo se opravdu opět zlato.

Kyzý vůbec bylo by lze dobývati snadno v jedné kyzem bohaté vrstvě fyllitové, která vychází na den u řeky Sázavy na pravém břehu za Vácslavskou štolou blízko před ústím potoka od Rakous tekoucího, a kterou pokládám za pokračování vrstev Klobásovských. Má tam šířku 2 až 3 m a výšku 30 m nad hladinu řeky. Ve vrstvě té jest také krátká štolka, která byla hnána po křemeni a snad ryzího zlata neposkytla. O eventuelním užitku z těžby kyzů ve vrstvě té mohu odpověděti prozatím jen porovnáním: vyplácela-li by se těžba kyzů ve prorážce Vácslavsko-Pepřské zastižených, jakož se tvrdí, vyplácela by se těžba kyzů mnou nalezených ještě spíše, poněvadž daly by se snadněji dobývati. Kyz činí více nežli čtvrtinu celé hmoty a bude zkoušeti, není-li snad zlatonosným. Ostatně se poměry těžby kyzů zdejších mohou brzo značně zlepšiti, až dráha půjde touto krajinou.

Se všeobecného stanoviska, pokud by již nehledělo se ku zisku, lze dodati, že bylo by také záhodno prozkoumati rýžováním některé náplavy a zvětralé haldy vůbec v okolí Jílovském a na levém břehu Sázavy. Výsledek takového zkoumání mohl by míti na některých místech značnou důležitost pro další konkluse, které daly by se pak činiti o horninách, z nichžto náplav ten a haldy pocházejí, ba není nemožno, že by pokusy takové zde neb onde dokonce mohly výlohy učiněné samy zaplatiti.

Ve krajině Jílovské bylo rýžováno od pradávna velmi mnoho, pravděpodobně již od časův pohanských, a to až do našeho století. Mámo úžlabinu blízce Jílového zvanou „v rýžích“, bylo rýžováno u města Jílové, u potoka ve Studeném, u potoka Bohulibského, v řece Sázavě, v potoce Zahořanském, v potoce Chotounském pod zlatonosným coukem Halířským a jinde v okolí. Svědectvím bývalého rýžování jsou zbytky rýžoven, kopečky to propraného písčného náplavu, jenž pocházel ze zvětralých zlatonosných couků. Někde vrstvy podobné zůstaly částečně ještě netknuty, jak mohl jsem konstatovati n. p. v Bohulibech, kdežto splavena jest hlína se shora od SSV a obsahuje

místem také zvětralé částice ze zlatonosného dioritu zdejšího, ač ostatně u Bohulib dle Peithnera bylo dříve hojně rýžováno.

Podobně, jak myslím, bylo by záhodno zkusiti příležitostně rýžovati červenavé náplavy dosud netknuté v severní části ve Studeném vedle strání.

Vypírání zlata neboli rýžování dalo se ve krajině Jílovské na známých přístrojích „durchanech“ zvaných, jejichžto jeden model byl vystaven v Jílovském oddělení na národopisné výstavě. Posledním časem však rýžování nebo „durchání“ se nevyplácelo. Příčiny toho mohly býti rozmanité, hlavně snad vypírání právě země byla zlatem chuda. Ale také metoda vypírání byla posledním časem nedostatečna. Jednak durchan má snad tuze příkrý spád, jednak, pokud jsem se doptal, nezacházeli dosti opatrně se zlatonosnou zemí při míchání a neopětovali propírání. Jiných pomůcek mimo vodu ovšem také nebylo poslední dobou používáno.

Rýžování na zkoušku nemohlo by vůbec mnoho státi.

Doufám pevně s Pošepným, že nadejde jednou čas, kdy krajina Jílovská opět oživne ruchem hornickým, kdy povznese se opět blahobyť její a sláva zlatohorní. Rozumí se však samo sebou, že pokusy tam podniknuté vyžadovaly by vedle dobrého porozumění také značnějšího kapitálu a vytrvalosti, jakož i náležitého spracování dobytých rud.

Bohužel, že nová dráha, kterou hodlají stavěti krajinou zdejší, jest projektována po stráních a přes strže vodní, kde by Jílové minula, místo co by měla zastihnouti toto středisko zlatonosné krajiny a celého okresu Jílovského.

Své důvodné názory o tom, kde bylo by možno s prospěchem kutati v okolí Jílovském, tímto veřejně oznamuji, abych poskytl příležitosti každému, kdo zajímá se o věc tu, ku posouzení jejich ve přírodě, v samé krajině Jílovské; neboť jenom ve přírodě samé lze úplně vystihnouti poměry zdejší a zkoumati zejména důvody moje pro kutání na vrstvách jednak Tobolských a Šlojiřských, jednak Klobásovských a Kocourských od Jílového směrem ku Radlíku.